

Kuva Minna Svartsjö

Silmäongelmien ilmaantuessa on toimittava nopeasti

Hevosen silmä on kooltaan verrattain suuri ja siitäkin syystä altis ulkoisille vaurioille. Silmissä ilmenevät poikkeavuudet tulee tutkia ja hoitaa mahdollisimman nopeasti. Alustava tutkimus voidaan tehdä talliloissa, mutta toistuvissa ongelmissa on suositeltavaa tutkituttaa hevonen klinikalla. Ennen perusteellista tutkimusta silmää ei pitäisi omin päin lääkittää millään, jottei oikean diagnoosin tekeminen häiriinny. Silmävammoissa pienikin vaiva voi hoitamattomana levitä ja yksi sairaus tuo mukanaan seuraavan. Viivyttely silmävaivan diagnosoinnissa ja hoidossa voi johtaa jopa silmän poistoon.

Hevosen kaukonäkö on lähinäköä parempi. Mykiö ei pysty tarkentamaan kuvaa, joten hevonen "zoomaa" pään asentoa kääntämällä ja silmiä liikuttamalla.

Hevosen näköaisti

Hevonen näkee hämärässä ja jopa pimeässä suhteellisen hyvin. Hevosen näkökenttä on laaja, ainoastaan täysin taakse ja juuri turvan eteen se ei päättä kääntämättä näe. Syvyysnäön alue on siellä minkä voi havaita molemmilla silmillä, mutta koska silmät sijaitsevat sivuilla, vasenta puolta tarkkailaan vasemmalla ja oikeaa puolta oikealla silmällä. Heikon syvyysnäön vuoksi pieni vesilätäkkö voi näyttää pohjattomalta kaivolta ja hämärä traileri päättymättömältä tunnelilta. Näidenkin hahmottaminen hel-

pottuu, kun hevonen pääsee näkemään ne sopivasta kulmasta.

Äkillisesti kirkastuva valaistus, salamavalot sekä esimerkiksi ilotulitteet sokaisevat hevosen hetkeksi. Hevosten värinäkökyvystä on erilaisia tutkimustuloksia. On kuitenkin todettu hevosten näkevän joitakin värejä, mutta huonommin kuin ihmiset.

Normaalista poikkeavia havaintoja

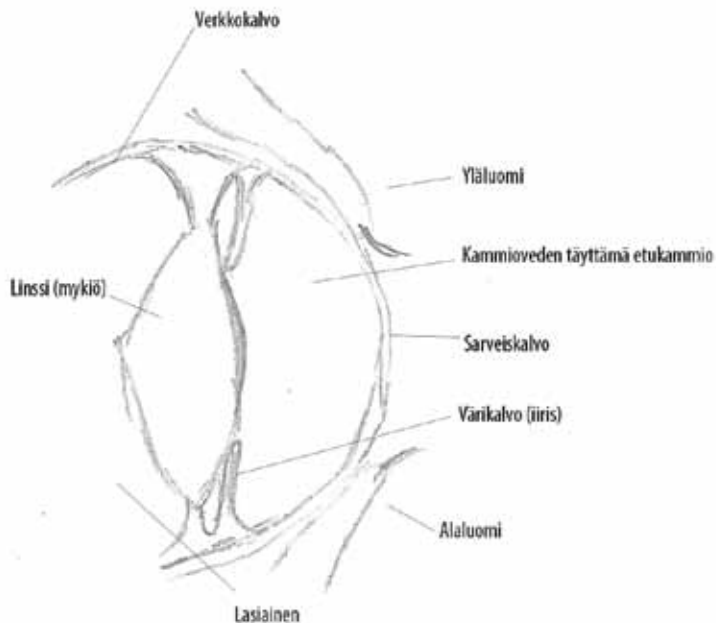
Normaalista poikkeava on esimerkiksi silmän siristely, rähmiminen ja kyönelehtiminen, punoitus, luomien turpoaminen, silmän samentuminen tai värimuutokset. Joskus hevosen silmä voi toki vuotaa ihan vaikkapa vain tuulisen sään vuoksi.

Mikäli nähtävillä on silmään joutunut roska, sitä voi koettaa huuhdella keitetyllä

vedellä tai apteekista saatavalla fysiologisella suolaliuoksella. Monesti hevonen suhtautuu silmien tutkimiseen epäluuloisesti, vaikka se muuten olisikin hyväkäyttöinen. Varsinkaan aristavaan silmään ei pääse koskemaan ilman rauhoitusta. Eläinlääkäri voi joutua usein myös puuduttamaan alueen ennen mitään muita toimenpiteitä. Sarveiskalvon haavaumia tutkittaessa silmän pinta värjätään fluoresiinilla. Se paljastaa vaurion sijainnin, koska se tarttuu vahingoittuneeseen kudokseen.

Tavallisimpia silmänsairauksia ova sidekalvon sekä sarveiskalvon tulehdukset, sarveiskalvon haavauma tai paise silmän sisällä, uveitti, silmän puhkeaminen, luomien haavaumat sekä immuunivälitteinen sarveiskalvon tulehdus.

Silmäluomien sisäpinnan limakalvoa

Ylempi kuva: Silmässä näkyvä vihertävä alue laajeni ja sameni parin päivän kuluessa. Alemmassa kuvassa lääkitsemistä varten asennettu katetri. Kuvat Sanna-Kaisa Liukkonen

kutsutaan sidekalvoksi. Sidekalvo voi toisinaan tulehtua. Syynä tähän on esimerkiksi bakteeri, virus, vierasesine, syövyttävä aine tai kärpäset.

Silmien ulkonäköä kannattaa toisinaan vertailla. Mikäli silmät muuttuvat toisistaan poikkeaviksi, on aihetta tutkimuksiin. Eroksi voi riittää esimerkiksi se, jos toinen pupilli on toista pienempi. Joskus voi toinen silmä näyttää enemmän ulkonevalta kuin toinen. Tämä johtunee silmän takana tapahtuneista muutoksista, joita voi olla esimerkiksi kasvain tai paise silmän takana. Silmän työntyessä ulos myös vilkkuluomi tulee enemmän näkyviin. Vilkkuluomen selvempi näkyminen liittyy joskus jäykkäkouristukseen.

Ikääntymiseen liittyy toisinaan näköhermon tai verkkokalvon vaurioita tai lasiaisen rappeutumista, mutta usein hevonen pärjää hyvin hiukan huonontuneen näönkin kanssa, etenkin tutussa ympäristössä.

Tapaturmaiset silmävammat

Hevosen silmä on sijaintinsa ja kokonsa vuoksi alttiina tapaturmille. Silmäluomen vammat täytyy yleensä ommella, jottei huonosti sulkeutuvat luomi aiheuta myöhemmin silmävaurioita.

Päähän osunut isku, esimerkiksi toisen hevosen potku, voi aiheuttaa vaurioita kyynelkanavassa, vaikkei potku olisi osunut itse silmään.

Kaihi

Kaihilla tarkoitetaan linssin samentumaa. Joskus kaihi voi olla synnynäinen tai kehittyä esimerkiksi ensimmäisen elinvuoden aikana. Synnynäinen kaihi voi olla joko vain toisessa tai molemmissa silmissä. Kaihi ei välttämättä aina etene.

Kaihi voi syntyä silmävamman tai uveiitin seurauksena tai kehittyä hevosen ikääntyessä. Yleensä kaihi ei vaadi hoitoa eikä merkittävästä huononnan näköä. Kaihi itsessään ei aiheuta hevoselle kipua.

”Sulava sarveiskalvo” säikäytti

Artjärveläinen talliyrittäjä Sanna-Kaisa Liukkonen huomasi eräänä päivänä suomenhevostammansa Maikan Missin silmässä vihertävän alueen, joka laajentui ja alkoi muuttua sameaksi parin päivän kuluessa.

Samentunut alue näytti myös hieman pullottavan. Silmä ei näyttänyt muuten turvonneelta eikä se erittänyt mitään, mutta hevonen käyttäytyi aavistuksen vaisusti. Se vietiin tutkittavaksi klinikalle. Siellä todettiin sarveiskalvolla näkyvän noin 1 x 1,5 cm kokoinen vihertävän harmaa läpinäkymätön alue, missä oli havaittavissa sarveiskalvon epätasainen pinta, ”sulava sarveiskalvo”. Epäilynä kornean stromaalin järjestäytymätön abskessi sekä mahdollinen sieni-infektio. Kornea tarkoittaa sarveiskalvoa ja abskessi paisetta. Silmän alapuolelle asetettiin lääkintäkatetri. Vaivan hoitaminen vaatii sitoutumista, koska lääkettä on aluksi laitettava ympäri vuorokauden. Liukkonen hevonen vietti ensimmäiset neljä päivää klinikahoidossa, jossa sitä lääkittiin kahden tunnin välein. Kotiutumisoheena oli lääkittää silmää 2-4 tunnin välein neljällä eri lääkkeellä. Jokaisen lääkelajin välillä täytyi pitää vähintään viiden minuutin tauko.

- Katetri on ihan ehdoton, koska lääkitseminen suoraan silmään olisi ollut ihan mahdotonta, Liukkonen toteaa. Ruiskut ja neulat sekä läpipistokorkki vaihdettiin kerran päivässä. Liukkonen piti excel-pohjaista muistiota kaikista toimenpiteistä, jottei mitään unohtuisi. Lisäksi hevosta kipulääkittiin ensimmäisen viikon ajan. Liukkonen yöunet jäivät vähiin noin kahden viikon ajan, jonka jälkeen voitiin jättää yölääkitys pois ja jatkaa päivittäisellä 3-4 tunnin välein tapahtuvalla hoidolla. Hevosen omistaja jaksosi suhtautua yöheräämisiin huumorilla:

- Käytin tippojen vaikuttamiseen tarvittavat odotteluajat hyväkseni puhdistamalla varusteita, Liukkonen naurahtaa.

Hevosta oli lupa pitää tarhassa, muttei pakkasella (etteivät lääkkeet jäädy) eikä kovin aurinkoisella säällä (ettei sairasta silmää häikäise). Viisivuotiaaksi kääntyvän tamman koelähtösuunnitelmat viivästyivät valmennuksen keskeytymisen vuoksi, mutta toistaiseksi näyttää siltä, että silmä paranee ennalleen.

Minna Svartsjö

Hevosenomistaja 6/2016

11

Kuvituskuva (CC0)

Kuusokeus

Uveiitti eli kuusokeus on tavallisin syy hevosen sokeutumiseen. Roduista appaloosa on muita rotuja suuremmissa riskissä sairastua uveittiin. Uveiitti alkaa oireilla silmän siristämisenä, vetistymisenä ja kipuna. Hevosesta näkee, ettei sen olo ole hyvä. Silmä on tuoloin erittäin valonarka. Sarveiskalvon turvotuksen vuoksi silmän pinta voi muuttua sameaksi. Uveiitti voi joskus seurata myös jostakin yleissairaudesta, kuten pääntaudista tai varsoilla rhodokokista. Uveiitti ei ole tarttuva sairaus eli tarvetta hevosen eristämiseen ei ole.

Toistuvan immuunivälitteisen uveitin (Equine recurrent uveitis, ERU) taustalla on yleensä jokin sairaus, bakteeri, virus tai loinen, joka vaikuttaa hevosen immunitettiin. Hoitona käytetään paikallisesti kortisonivalmistetta. Lisäksi hevoselle määrätään tulehduskipulääkitys. Toipilasaikana hevonen pidetään hämärässä ja silmä suojataan ulkoillessa tuulelta ja valolta UV-suojan tuovaa päähuppua käyttämällä. Todella kirkaaseen auringonvaloon silmäpotilashevosta ei kannata viedä edes päähupun kanssa. Koska kyynelneste huuhtelee lääk-

keet silmän pinnalta, silmä lääkitään useita kertoja päivässä - jopa kahden tunnin välein ympäri vuorokauden.

Glaukooma eli silmänpainetauti on hevosilla harvinainen, mutta voi kehittyä pitkittyneen uveitin seurauksena. Mikäli uveiitti toistuu usein tai lääkähoidosta ei ole apua, joudutaan silmä todennäköisesti poistamaan.

Kasvaimet ja epämuodostumat

Kyynelneste suojelee ja kosteuttaa silmää. Sitä muodostuu kyynelrauhasessa, joka sijaitsee silmäkuopan ulkonurkassa. Kyynelkanava voi olla tukkeutunut joko synnynnäisesti tai ulkoisen vaurion, esimerkiksi toisen hevosen potkun seurauksena. Joskus kyynelkanava voi olla synnynnäisesti epämuodostunut ja nenäonteloon vievä aukko puuttuu. Tällöin kyyneleet valuvat ulkokautta. Tähän on avuksi leikkaus.

Kolmannen silmäluomen eli vilkku luomen syöpä on salakavala tauti, joka voi aluksi näyttää haavaumalta. Mikäli vaiva havaitaan ajoissa, saatetaan selvitä vilkku luomen sairastuneen osion poistolla. Syöväen leviämiskäsi on olemassa. Myöhem-

mässä vaiheessa koko silmän poistaminen saattaa olla ainoa ratkaisu.

Hevosella voi esiintyä sarkoideja useassa eri paikassa, eikä niiden sijoittuminen silmäluomiin ole tavatonta. Luomen sarkoidit voivat esimerkiksi hangata silmää. Myös tässä käytetään pääosin leikkaushoitoa.

Näön huonontumista ja jopa sokeutumista voi aiheuttaa myös kystat.

Silmän poisto

Joskus hoito ei auta, vaan silmä on poistettava. Yksisilmäisiä hevosia näkyy toisinaan kilparadoillakin. Hevonen pärjää useimmiten yhdelläkin silmällä, mutta kaikille se ei sovi. Joskus hevosen käytös voi puutteellisen näkökentän vuoksi muuttua aiempaa pelokkaammaksi.

Minna Svartsjö

Lähteet ja lisätietoa:

www.heppalaakari.fi

www.hevostietokeskus.fi

Terve ja sairas hevonen (Pettersson - Green)